

door zijn taak neer te leggen en het Hersteld Verband te verlaten. Maar bij Geelkerken hadden de gedachten van Ubbink wortel geschoten. Nog in 1940 kwam het tot ruildiensten tussen de kerk van Amsterdam-Zuid en de Hervormde Gemeente van Sloten.⁶¹ Geelkerkens publicaties over dit thema leidden ertoe dat er vanuit de hervormde kerk initiatief genomen werd om met elkaar over een mogelijke samenwerking in gesprek te gaan.⁶² Zo kwam het al in 1941 tot een besluit van de algemene vergadering, waarin deze de bereidheid uitsprak tot samenwerking met de hervormde kerk, mits het eigen karakter bewaard bleef.⁶³ De onderhandelingen leidden tot een conceptvoorstel voor samenwerking, waarin de NHK en het H.v. als twee zelfstandige ressorten gezien werden in één kerkelijk verband. Er was nogal wat aarzeling, maar Buskes, kortgeleden nog in de oppositie tegen Ubbink, stelde nu dat het H.v. op den duur wel moest vastlopen. Hij wees op de financiële bezwaren, maar ook op het dreigende sektarisme. Hij prees bovendien de NHK, die in deze oorlogstijd een sterker en krachtiger getuigenis had doen uitgaan dan de Gereformeerde Kerken in Nederland. De algemene vergadering ging met het voorstel akkoord. Ondertussen was ook G. Ubbink overgegaan naar de hervormde kerk, had Van den Brink zich aan het H.v. onttrokken en werd Kroon hervormd predikant. In 1943 volgden Buskes en Van der Vloed. Dat alles was een grote aderlating voor het H.v. In drie jaar tijd verloor men zes predikanten, van wie er vijf dienstdoend, en twee van de zes behoorden tot de foundings fathers. Was er nog wel toekomst? De gesprekken met de hervormde kerk werden voortgezet, er kwam een permanente contactcommissie in verband met op hereniging gerichte samenwerking. Dit leidde tot een nieuw concept dat door de algemene vergadering zonder problemen werd aanvaard. Het verloop in het eigen predikantencorps en de veranderingen in de hervormde kerk hebben de bereidheid tot samenwerking ongetwijfeld gestimuleerd. Het zou, om formele, administratieve redenen nog duren tot 1946 voordat de hereniging definitief tot stand kwam. Maar toen Buskes in 1943 hervormd werd, was het met het Hersteld Verband gedaan.

Herngreen betoogt dat de hereniging met de hervormde kerk niet het prijsgeven van een failliete boedel was, noch in financieel noch in geestelijk opzicht, maar 'als vervulling, als het opengaan van nieuwe mogelijkheden om voort te gaan met wat het twintig jaar lang op kleine schaal had voorgeoefend...'.⁶⁴ Uit de bronnen rijst een ander beeld op. Teveel predikanten verlieten het H.v., te vaak werd er over geld gesproken, te vaak en te heftig werd er ruzie gemaakt om het H.v. solide en solvent te verklaren.

gereformeerden speelde dit thema. Zie M.J. Aalders, 'De Gereformeerde Kerken in Nederland (in Hersteld Verband) en de Duitse kerkstrijd in 1934', *Kerk en Theologie* 61 (2010) 126-142.

⁵⁶ HUA, AHV, 35, *Ingekomen stukken*, 15 oktober 1937, van F. Boerwinkel aan de algemene vergadering. Zie over deze zaak Herngreen, *Een handjevol verkenmers*, 130-134.

⁵⁷ Matheus 17:21.

⁵⁸ HUA, AHV, 37, *Ingekomen stukken*, 26 september 1939, van F. Boerwinkel aan de algemene vergadering.

⁵⁹ Hij noemt *Het Kerkblad*, 9, 16 en 23 september 1939.

⁶⁰ HUA, AHV, 3, *Notulen algemene vergadering*, 13 en 14 februari 1940; AHV, 38, *Ingekomen stukken*, 26 januari 1940, van J.G. Ubbink aan de algemene vergadering.

⁶¹ Onderhandelingen met de Gereformeerde Kerk binnen het oude verband waren vergeefs geweest. Zie *Nog in den ban van Assen. Memorie van den kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Amsterdam-Zuid (in hersteld verband) ter inlichting der gemeente betreffende zijn onderhandelingen met den kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Amsterdam-Zuid (oud verband) om tot meer openbaring van de eenheid der beide kerken te geraken* (1941, eigen beheer).